

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,- per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

HUMANISTISCHE VORMING

Gedurende enkele jaren bestaan er bij verscheidene gemeenschappen van het Humanistisch Verbond zgn. vormingscursussen voor jongeren, waarbij levensbeschouwelijke vragen worden behandeld, ten einde, zoals het in een rapport over dit werk heet „de deelnemers te helpen bij het zoeken naar een verantwoorde levenshouding en het vormen van een eigen overtuiging”.

Het is een feit dat aan zulk een vorming grote behoefte bestaat, zodat velen er toe komen hun kinderen naar godsdienstige catechisaties te zenden, opdat ze tenminste iets van de bijbel zullen afweten. Maar ook waar men niet zover gaat, wordt de behoefte aan levensbeschouwelijke voorlichting gevoeld. In brede kringen, met name bij de middelbare schooljeugd, bestaat grote belangstelling voor deze vorming.

Het spreekt vanzelf, dat voor het geven van deze cursussen een beroep wordt gedaan op mensen, die men met een gerust geweten dit werk van de vorming van de jeugd kan toevertrouwen. Zij moeten niet alleen kennis hebben van levensbeschouwelijke problemen, maar ook beschikken over paedagogische kwaliteiten, een gave persoonlijkheid zijn met een open kijk.

Men houdt zoveel mogelijk rekening met de leeftijd van de deelnemers, omdat de leeftijdsgroepen van 12-15 jaar andere eisen stelt dan die van boven de 15. Voor de eerste groep hebben de cursussen uiteraard een eenvoudig karakter, waarbij bijbelse verhalen worden besproken, maar ook mythen en legenden uit andere cultuurkringen dan van het Westen. Bij deze leeftijdsgroepen zal men

voorts belangstelling vinden voor de levensgeschiedenis van grote figuren, b.v. Gandhi, Albert Schweitzer en Nansen. Ook zedelijke vraagstukken uit het dagelijks leven komen aan de orde, zoals eerlijkheid, liegen, spieken en solidariteit, waarbij men echter heeft te waken voor moraliseren.

Bij de wat ouderen komt het er vooral op aan een zo groot mogelijke openheid te bevorderen. Men tracht hier veel meer tot een gesprek te komen, waarbij het de taak van de leider is, er voor te zorgen dat de grote lijn wordt vastgehouden. Het vergroot de aantrekkelijkheid, als men ook eens door personen van uiteenlopende beschouwingen een bepaald onderwerp laat belichten.

Een vaste lijn wordt niet gevolgd. Soms zal men de humanistische levensovertuiging in het middelpunt plaatsen, niet om de cursisten het humanisme „bij te brengen” maar om ze te stellen voor vragen van mens en wereld, bijbelse openbaring en menselijke vermogens, vrijheid, gerechtigheid en verantwoordelijkheid, motieven en zingevingen en ze kennis te doen maken met verschillende humanistische opvattingen.

Maar men benadert ook de problemen van levensbeschouwelijke aard van de historische kant en geeft een uiteenzetting van de grote godsdiensten, van denkers en hun levensvisie, van cultuurverschijnselen als opkomst van het zelfstandig denken en van de wetenschappen. Steeds weer wordt er naar gestreefd te komen tot een gesprek over de vraagstukken die de rijpende jeugd bezighouden en ze er toe brengen zich te verplaatsen in de gedachtegang en levensfeer van anderen.

Gelukkig zij die slechts één waarheid hebben gekend en die zich hieraan met een onwankelbaar vertrouwen vasthouden. Gelukkiger of ten minste beter en groter zij die om zich heen hebben gezien en die de dingen onder hun veelvuldige gezichtspunten hebben aanschouwd. Zij zijn de waarheid voldoende nabij gekomen om te weten dat men haar nooit zal bereiken.

Anatole France

Een uitzending voor de VARA-microfoon
van zondag 20 september 1959

WAAR STAAN WIJ EIGENLIJK?

„Wij zijn een theologisch volk, wij Nederlanders, altijd wat zwaar op de hand, en graag een beetje stichtelijk”. Dat zei dezer dagen een spreker op een conferentie, en hij voegde er aan toe: „Dat slaat niet alleen op de protestanten, maar ook op de katholieken... en niet minder op de humanisten”. Dat laatste vond iedereen een goede grap en er werd van harte gelachen. Ik had geen moeite om mee te grinniken; vooral niet om dat ik er nog een speciaal binnenpretje bij had, maar dat wisten de anderen niet: De spreker was natuurlijk een actief lid van het Humanistisch Verbond.

Kijk dat is heel typisch bij de humanisten, de anderen hoeven heus niet de draak met ons te steken, want we doen het zelf wel. Aan zelfkritiek geen gebrek, want we zijn als de dood dat we zouden vastroesten. Dat geldt trouwens voor een groot deel van de buitenkerkelijke wereld. Men heeft daar een traditionele afkeer van omlinnde ideeën op het gebied van de levensovertuiging; en men denkt al gauw dat dat tot schotjesgeest zou leiden. Toch hebben buitenkerkelijken natuurlijk wel hun opvattingen over leven en wereld; en meestal komen die wel neer op wat wij modern humanisme noemen; maar men is zich daar zelf niet eens altijd van bewust en blijft dan ook vaak afzijdig staan.

Daar voert men dan natuurlijk wel allerlei argumenten voor aan; om die houding te rechtvaardigen. Maar op de keper beschouwd, blijft daar gewoonlijk niets van over. Men voelt niet voor theologiseren, zegt men, en men vergeet blijkbaar, dat het Humanistisch Verbond met zijn honderden medewerkers jaarlijks duizenden practisch ter zijde staat en in dit opzicht voor geen enkele werk-organisatie hoeft onder te doen. Een andere uitvlucht is, dat men het Humanistisch Verbond te zoetsappig vindt, en opnieuw vergeet men dan de hardnekkige strijd die in de loop van de jaren steeds weer gevoerd werd om erkenning van het goed recht van het humanisme, zodat het Verbond in zekere kringen meer gevreesd wordt dan enige andere organisatie op dit terrein. Nee, die argumenten lijken mij altijd wat ver gezocht om overtuigend te zijn.

En inmiddels hebben wij elkaar allemaal nodig om in de buitenkerkelijke wereld, en uit de buitenkerkelijke wereld, een eigen geluid te laten horen; en een geluid dat krachtig genoeg klinkt om overal gehoord te worden. Terecht constateerde professor Van Ruler in een rede die hij onlangs in Utrecht gehouden heeft, dat wij in Nederland in een

geheel nieuwe situatie gekomen zijn door het optreden van het Humanistisch Verbond en de wens van het Verbond om door de overheid op gelijk niveau met de kerken erkend te worden. Zo is het — hoe weinig ik het overigens met professor Van Ruler eens ben — en deze gelijkgerechtigheid zal te meer verwerkelijkt worden, naarmate de humanistische beweging namens meer buitenkerkelijken spreken kan.

Er is ook altijd wel iets aan de orde binnen of buiten ons volksdeel waarover onze opvattingen gevraagd worden. Op het ogenblik is de kerkbouwactie in volle gang, speciaal bij de hervormden. Ik kan niet beweren dat daar een officiële humanistische mening over bestaat, maar zelf wil ik er wel wat over zeggen. En dat is in de eerste plaats, dat ik mijn petje afneem voor de offerbereidheid van het kerkelijk volksdeel, als ik zie welke enorme bedragen men voor zijn kerkgebouwen bijeen denkt te brengen. Niettemin doet men toch ook een beroep op de overheid, omdat men het zonder subsidie eenvoudig niet klaren kan. Men motiveert dat door te wijzen op de achterstand die ontstaan is door oorlogsomstandigheden en bevolkingsgroei, en vooral ook door de verplaatsing van de bevolking naar de nieuwe wijken. Het kan de overheid, zo zegt men, toch niet onverschillig laten of de burgers in staat zijn hun geestelijk leven tenvolle te ontplooien, zoals zij dat menen. Daar mag de overheid toch wel iets aan bijdragen? Zo is de argumentatie.

Ik kan het daar wel mee eens zijn; ik heb in elk geval als humanist niet de behoefte om me daartegen te verzetten. Maar wel verbind ik er meteen de voorwaarde aan: Dan ook dezelfde steun voor niet-kerkelijke geestelijke stromingen. Maar dat vindt men in vele kerkelijke kringen helemaal niet vanzelfsprekend. Men vindt het blijkbaar gewoon, als humanisten uit democratische overwegingen er mee kunnen instemmen, dat ook hun belastinggeld gebruikt wordt voor doeleinden, waaraan zij zelf geen behoefte hebben, en waarvan sommige van hen zelfs een afkeer hebben. Maar nu is het naar het schijnt te veel gevraagd om hetzelfde nu ook omgekeerd toe te passen. Men zegt wel: Ja maar voor de meerderheid van ons volk is godsdienst heel iets anders dan levensovertuiging. Maar dat argument betekent in de grond niets anders dan een beroep op de macht van de meerderheid. Het is helemaal geen argument. Ook zegt men: Eredienst, daar gaat het om bij de kerken. Gij humanist hebt toch geen eredienst, dus hebt ge ook geen kerk-

gebouw nodig. Nu zal ik er niet over twisten of humanisten soms niet toch iets kennen als eredienst, maar ik geef toe: gods-dienst is dat in elk geval toch niet. Maar de functie die de godsdienst-oefening voor de kerkelijke mens vervult, zo'n functie hebben bezinningsbijeenkomsten voor humanisten. Trouwens er zijn niet-kerkelijke gemeenschappen die wel degelijk erediensten kennen b.v.: theosofen, anthroposofen, vrij-metselaars. Het gaat in deze hele kwestie in de eerste plaats om het beginsel. Want humanisten zullen heus in de eerstvolgende tijd nog niet veel eigen bezinningsgebouwen neerzetten. Daar zijn we nog nauwelijks aan toe. Maar het samenleven in Nederland vergt dat hun het recht op gelijksoortige stem als waarop de kerken aanspraak maken niet onthouden wordt. Niemand kan immers schatten wat de bezinningsbijeenkomsten betekenen voor menig buitenkerkelijk mens. Er is een stukje ontdekking in van geestverwantschap, er is iets in van loskomen uit de alledaagse sleur, er gebeurt iets in van het vinden van een zin in het bestaan, men ervaart iets van een nieuwe kracht in de levenswerkelijkheid. Ik zeg niet dat alle humanisten dat zo ervaren of er zelfs behoefte aan hebben. Maar voor wie dat zo is, betekent het heel veel.

In de praktijk is het overigens niet zo dat humanisten nu op grote schaal gebouwen zullen neerzetten. Het tehuis dat zij bouwen is een geestelijk tehuis. En een tehuis van menselijke verbondenheid. Ook deze radio-gemeenschap, waartoe u met zo vele anderen behoort, is daarvan een voorbeeld. Keer op keer getuigen brieven van de bezieling die velen daaruit putten, van de verrijking die het voor velen betekent. Daarom is onze eerste zorg het behoud van deze gemeenschap, d.w.z. het verkrijgen van eigen zendtijd, zoals ook al weer de kerken is toegestaan, maar ons onthouden wordt, ook volgens het nieuwe ontwerp van de radio-wet.

Het is begrijpelijk dat de omroepverenigingen ons geen zendtijd wensen te garanderen; zij zijn geen humanistische organisaties; wij moeten dankbaar zijn voor hun gastvrijheid tot nu toe: maar wij maken aanspraak op een eigen kwartiertje. Talloos velen hebben al die jaren naar ons gelui-

sterd; men kan niet zeggen, dat het niet in een behoefte voorziet. We hebben nog maar weinig gebouwen staan, maar dit radiogebouw willen we in stand houden. U weet toch dat u daaraan mee kunt werken door lid te worden van de Humanistische Luisterkring? Dat is geen nieuwe omroeporganisatie, geen concureren van bestaande verenigingen op dit gebied. Wij krijgen trouwens alle medewerking zoals u merkt, ook hierbij. Hier gaat het om een groep mensen die door hun lidmaatschap van de luisterkring de wens uitdrukken dat deze radiokwartiertjes als eigen humanistische kwartiertjes in stand zullen blijven. Stuurt U ook een briefkaart met uw naam en adres aan de Humanistische Luisterkring, Oude Gracht 152, Utrecht met één gulden extra aan postzegels. Of gireren op rekening no. 58 van de Humanistische Luisterkring. U heeft het u zeker al eerder voorgenomen. Maar wij zouden zo graag willen, dat niemand het vergeet. Doet U het dus meteen. Dat is het enige dat wij vragen.

Maar u vraagt mij misschien, waarom ik dit alles de titel heb gegeven: Waar staan wij eigenlijk? Dat zal ik u zeggen: Omdat ik er behoefte aan had nog eens uit te spreken welke plaats we eigenlijk innemen in ons volksleven. Dat is niet per sé tegenover de kerken. Integendeel: we kunnen bij alle verschillen respect hebben voor oprechtheid en toewijding en elkaar als mensen niet los laten. We kunnen dat, juist van uit het fiere zelfbewustzijn dat wortelt in de kracht van onze eigen overtuiging. Uit die overtuiging zullen we onrust stokers blijven, wekkers uit de lauwheid, verlangend naar waarachtigheid, maar ook bereid tot samenwerking met andersdenkenden in een verscheurde, hongerende bedreigde wereld. Daartoe moeten we zelf iets zijn en ons zelf zijn; daartoe bouwen we aan ons eigen geestelijk tehuis. Het is hoog tijd. Hier geldt het woord van Rilke: „Wie nu geen huis heeft, bouwt zich „er geen meer, Wie nu alleen is, zal het nog „lang blijven...”

Laten we elkaar niet alleen laten. We hebben elkaar nodig. Niet allemaal tegelijk, maar steeds meer de een de ander. Om onze menselijkheid niet te verliezen. En allemaal te samen om te staan voor die menselijkheid in een wereld, die er namelijk nog aan gelooft. Daar staan we dan. Toch niet zonder u?

Dr. J. P. VAN PRAAG.

Steunfonds Praktisch Humanisme

In de vakantieperiode hebt u hopelijk nieuwe kracht opgedaan. Versterkt u op uw beurt het Steunfonds Praktisch Humanisme. U weet toch, dat per jaar honderden mensen (leden en niet-leden) aan het Humanistisch Verbond steun vragen in hun geestelijke moeilijkheden. Het steunfonds stelt zich ten doel dit werk financieel mogelijk te maken.

Stort uw bijdragen op postrekening 14632, Hollandse Bank-Unie N.V., Den Haag t.b.v. Steunfonds Praktisch Humanisme.

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT
37.59

De Heer _____
Mevrouw _____
Mejuffrouw _____

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

EEN DRINGEND VERZOEK.

Brengt U ons ook een nieuw abonné aan. Het is nu een gunstig moment, want wie zich nu abonneert voor 1960 en hiervoor f 4,— stort op postrekening no. 58 van de Humanistische Luisterkring ontvangt alle in 1959 verschijnende nummers gratis.

Lezingen voor de radio

- 27 sept. VARA 9,45 Prof. Dr. L. Coninck
Darwin (I)
4 okt. VARA 9,45 Prof. Dr. C. van Rijsinge
Darwin (II)
6 okt. AVRO 16.00 Mr. A. Stempels
De verantwoordelijkheid als mens
van de journalist.
11 okt. VARA 9.45 C. H. Schonk.
De spelende mens.